

Kriza političnega sistema v Sloveniji

Žiga Šorli, 10.12.2012

1. UVOD

»Tako ljudstvo imenuje svoje predstavnike neposredno in jih v splošnem izbere vsako leto, da jih lažje ohranja v popolni odvisnosti. Torej dejansko vlada ljudstvo, in čeprav je oblika vladavine predstavniška, je očitno, da prepričanje, predsodki, interesi in celo strasti ljudstva ne morejo naleteti na trajne ovire, ki bi jim preprečile, da se ne bi izrazili v vsakodnevnem usmerjanju družbe.« (Tocqueville 1996, 173)

Namen raziskave je ugotoviti povezanost med odstotkom glasov, dobljenih na volitvah in skupnim zneskom denarja, ki je bil vložen v kampanji po posameznih strankah. Ugotavljali bomo tudi skupni znesek denarja, ki naj bi ga bilo potrebno zbrati za vstop v parlament. To kratko raziskovalno delo bo sestavljeno iz uvoda, krajše teoretske razprave, Empiričnega dela, zaključka in seznama literature. Na koncu bo sledila še zahvala.

Teoretični del bo sestavljen iz štirih podpoglavij. Zgodovinske okviri bodo sestavljeni iz misli Robespiera v njegovem nagovoru dva dni pred njegovo usmrtno sodbo, povzetkom del Johna Stuarta Millia v njegovem delu O svobodi in Nekatero misli Alexisa de Tocquevilla v prvem delu knjige Demokracija v Ameriki. Drugo podpoglavje bo pokazalo stanje v medijih nekoč in danes in njihov vpliv na oblikovanje javnega mnenja. Tretje podpoglavje bo pa predstavilo stanje v Sloveniji v zadnjih dvajsetih letih. Namen teoretske razprave bo pojasniti, kako je v zgodovini ljudstvo prenašalo svojo suverenost na voljene predstavnike, ki naj bi zastopali njihovo suverenost, ter pomanjkljivosti v demokratičnem političnem sistemu Republike Slovenije.

V empiričnem delu pa bomo predstavili vpliv finančnih ozadij na rezultat predčasnih parlamentarnih volitev leta 2011. Raziskava bo sestavljena iz dveh spremenljivk, in sicer Rezultat volitev in Vloženi denar v kampanjo. Podatke o rezultatu volitev bomo pridobili od Državne volilne komisije, podatke o skupnem znesku vloženega denarja v kampanji pa bomo pridobili od Računskega sodišča Republike Slovenije. Statistike bodo izračunane iz pridobljenih podatkov s programom SPSS/PASW.

Najprej bomo izračunali osnovne statistike (število strank, najmanjša količina, največja količina, povprečje, standardni odklon) za količino vloženega denarja v kampanji, potem pa bomo med slednjim in odstotkom glasov, dobljenim na volitvah, izračunali številsko povezanost med spremenljivkama s Pearsonovim koeficientom korelacije in njegovo stopnjo

značilnosti. S slednjim bomo pojasnili, kako količina denarnih sredstev, vloženih v kampanjo, vpliva na rezultat volitev.

2. TEORETIČNA RAZPRAVA

Problem predstavniške demokracije je ključen pri vprašanju, ali predstavnik predstavlja politično stranko ali ljudstvo. »Končno, demokratična stranka bi opustila napačno predpostavko, da o družbenem razvoju vedno odločajo stranke in države. Spoznala bi, da je nadaljnja demokratizacija civilne družbe – graditev socialistične civilne družbe – konec koncev odvisna od sprememb v načinu življenja, ljubezni, dela in druženja ljudi ter da so družbene pobude in gibanja sposobnejša od strank ali vlad, da te spremembe učinkovito in demokratično uresničijo.« (Keane 1990, 134) In v končni fazi se natanko to pokaže v liberalni demokraciji.

Liberalna demokracija je v bistvu postavljena med omejevanje politične oblasti držav na eni strani in dereguliranje lastnih političnih stališč. »Priznava potrebo po državni in vladni oblasti – primerno porazdeljeno med zakonodajne, izvršilne in sodne veje – a le toliko, kolikor služi povečevanju svobode posameznika v okviru civilne družbe. Zato liberalci vsako prekoračitev jasno omejenih pooblastil političnih voditeljev označijo kot tiranijo, *eo ipso* kot zlo in krivico.« (Keane 1990, 138-139) Na tem mestu pa ni upoštevano dejstvo, da liberalci v bistvu omejujejo svobodo posameznikov na področjih notranjih zadev, vojske in (neo)kolonizacije. Ta trend je prisoten še danes kot presežek v dobi zatona liberalizma.

A. ZGODOVINSKI OKVIRI

Največja napaka, ki se jo lahko stori na tem mestu, je dvom v odločitev ljudstva. Če je ljudstvo suveren, potem samo sebi določa odgovornost in potemtakem ne moremo dvomiti v odločitev ljudstva, če je taka njihova volja. »Naroda pa ni treba varovati pred njegovo lastno voljo in nobene bojazni ni, da bi delal silo samemu sebi. Naj mu bodo vladarji v resnici odgovorni, naj jih bo mogoče nemudoma odpoklicati in lahko si bo privoščil, da jim zaupa oblast, za katero sme sam določiti, kako naj se jo uporabi. Njihova oblast ne bo tedaj nič drugega kot oblast naroda, ki je osredotočena in v taki obliki, da je primerna za izvajanje.« (Mill 2003, 139)

Ne smemo dvomiti v odločitev ljudstva, vendar po drugi strani pa je ljudstvo v demokratičnih družbah suveren. »Suverenosti ni možno predstavljati iz istega razloga, kot je ni mogoče odtujiti; njeno bistvo je v obči volji in volje ni mogoče predstavljati: ali je ona sama, ali pa je nekaj drugega; tretje možnosti ni. Poslanci torej niso in ne morejo biti predstavniki ljudstva, so le njegovi poverjeniki; ničesar ne morejo dokončno skleniti. Vsak zakon, ki ga ljudstvo ni osebno potrdilo, je ničen; to ni zakon.« (Rousseau 2001, 88) S tem problemom se soočamo

tudi danes. Ljudstvo je svobodno pri svoji izbiri samo takrat, ko gre na volišča, njihova volja pa je izpostavljena medijem in posamezniki so takrat zasičeni z medijsko kampanjo, medtem ko sami zelo težko precenijo, kaj je njihova lastna volja in kaj jim vsiljujejo mediji.

Robespierre je v svojem govoru pred revolucionarnim sodiščem dva dni pred njegovo usmrtno 28. julija 1794 povedal: »Tirani so čutili, da morajo popraviti odločilni poraz. Slavnostna razglasitev vaših resničnih načel je v enem dnevu uničila plodove večletnih intrig. Tirani so triumfirali, francosko ljudstvo pa se je znašlo med lakoto in ateizmom, ki je še hujši, kot lakota. Ljudstvo lahko prenaša lakoto, toda ne zločina, ljudstvo lahko žrtvuje vse razen svojih vrlin.« (Robespierre 1989, 151) Tako je doživela francoska revolucija svoj zaton in tudi slovenska demokratična revolucija konec osemdesetih prejšnjega stoletja počasi kaže podobno sliko. V tem kontekstu se je oblikovala civilna družba, ki je konec leta 1988 postala nasprotje Komunistične partije.

V zvezi s tem piše Milan Balažic: »Slovenska demokratična civilna družba skozi vse leto 1988 odkriva, da niti Partija niti (njena) država ne utelešata moči, pravičnosti in dobrote, da ji ne dajeta zaščite, ki jo pričakuje: brezpogojna identifikacija s partijsko državo presahne in civilna družba več ne ponotranja njihovih zahtev. V odnosu do partijske države dobiva demokratična civilna družba le še abstraktno idejo arbitrarne moči, zato išče močnejše identifikacije, med katerimi je na prvem mestu ideja demokracije.« (Balažic 2004, 391) Proces globalizacije je pokazal, da Slovenci miselno zaostajamo za svetom. Tega se je zavedala tudi Komunistična partija Slovenije.

»Partijska politika je sicer še vedno poskušala preprečevati, da bi se ljudje svobodno izrazili, prepovedala je protestno zborovanje, ipd. – toda sama ni več verjela v opravičilo teh dejanj z revolucionarno-humanističnim izročilom plemenitih žrtev in utopičnih sanj o novem človeku in novem svetu. Nekoč so se te sanje udejanjale s krvjo, zdaj pa so se sanje izkazale za leninistično »pomoto«, ki se je tudi z zavito Kučanovo retoriko ni dalo več uporabljati in zlorabljati.« (Balažic 2006, 11) Zaradi tega je prišlo do zlorabe medijev, da bi nekako zakrili svoje napake in nasploh, da bi se polarizirala slovenska politična scena in končno prepreči vzpostavitev političnega pluralizma, ker se v množici strank in predstavnikov ljudstva ne da vsiliti volje ljudstvu.

B. MEDIJI IN NJIHOVA VLOGA V VOLILNI KAMPANJI

Že omenjena zloraba medijev in medijskega prostora ima v (post)kapitalistični družbi globoke korenine. »Komunikacijska svoboda in t.i. notranja svoboda tiska sta lahko ogroženi tudi v demokratičnem, tržno naravnem sistemu. Medijska koncentracija že dolgo ni le prazna beseda, ampak povzroča hude posledice, kot je na primer homogenizacija vsebine. Vendar le demokratični politični sistem, kljub vsem dvomom in omejitvam, zagotavlja

komunikacijsko svobodo in nudi primerno regulacijsko osnovo za zagotovitev novinarske kakovosti.« (Erjavec 1999, 131)

Vendar je v Sloveniji medijska regulacija ohranila nekatere nedemokratske in post-socialistične pomanjkljive določbe, ki prepuščajo določene zadeve, ki so v nekaterih drugih državah strogo regulirane s strani zakonodajnih organov, se pri nas dogaja medijski privatizacijski kaos, v katerem veliki posamezniki zlahka zaobidejo zakonska določila. Ker imamo zelo ohlapno zakonodajo na področju medijev in lastninjenja medijev, prihaja do težav, s katerimi se soočamo.

»Največji problem pa bo imela država kar sama s sabo, saj bo morala regulirati lastnike medijev, v katerih ima preko paradržavnih skladov občutne deleže. V nadzornih svetih teh skladov, bank in podjetij sedijo tako rekoč eni in isti politično jasno profilirani ljudje. Vprašanje je tudi, zakaj sploh spreminjati zakon, če je že v sedanjem dovolj mehanizmov, s katerimi bi se lahko, če bi bila politična volja, preprečila medijska koncentracija.« (Bašić Hrvatina, Kučić in Petković 2004, 50) Torej, pri nas imamo težavo z lastništvom medijev zaradi tega, ker nimamo natančnejšega zakona o privatizaciji medijev. Mali lastniki so svoje deleže prodali, ker so dobili »ugodne« pogoje za prodajo.

Avtorji knjige Medijsko lastništvo se sprašujejo: »Država, nasprotno (od malih lastnikov¹), svoje lastniške deleže posredno ali neposredno ohranja s podporo paradržavnih skladov. Ker pričakuje gospodarske ali politične dobičke?« (Bašić Hrvatina, Kučić in Petković 2004, 51) Odgovor je: politični dobički, gospodarski so manj verjetni, ker v njih ni tolikšnega profita. Slednji je vodilo, vendar se slovenska politika še vedno ni uskladila in še vedno se vodi nekatere stranke iz ozadja, v kolikor sami predstavniki stranke niso del ozadja.

Resneje se moramo vprašati glede samostojnosti novinarjev, oziroma njihove avtonomije. »Danes je avtonomija novinarstva predvsem podrejena logiki ekonomske uspešnosti. Državna javna televizija je pretežno podvržena političnim pritiskom, komercialna pa ekonomskim, pri čemer ravno ti pritiski (oglaševalci) omogočajo njihovo delovanje. Ker so javne televizije vedno bolj odvisne od oglaševalskega dohodka, se je ekonomski pritisk na te postaje (tudi v Sloveniji) povečal.« (Erjavec 1999, 140) Iz tega ven sledi, da naši mediji v končni fazi niso tako neodvisni, kot bi morali biti, saj imajo še danes, kot že omenjeno, politične stranke velik vpliv na medijsko poročanje.

Politično odločanje pri nas je skoncentrirano v nekaj centrih moči, ki zmanjšujejo medijsko avtonomnost. »Pravica do obveščenosti terja, da je javnost seznanjena z delovanjem institucij v družbi. S preglednostjo delovanja teh institucij njihova vloga v družbi postane legitimna. Vendar je spoštovanje pravice in svobode medijev še daleč od dejanske uresničitve.« (Erjavec 1999, 142) Problem političnega obvladovanja medijskega prostora ni prisoten le v Sloveniji, ampak ima svetovne razsežnosti, skoraj povsod.

---

¹ Moja opomba, ker se besedilo navezuje na to, zakaj zaposleni v podjetjih niso lastniki podjetij.

Soglasje, torej nekaj samoumevnega v demokraciji, predstavlja veliko težavo v demokraciji. Walter Lippmann opozarja: »V času generacije, ki sedaj vodi zadeve, je prepričevanje postalo samozavedajoča se umetnost in običajno orodje ljudske vlade.« (Lippmann 1999, 167) Seveda se to soglasje izkorišča kot krinka, ki jo predstavi Chomsky: »V demokraciji imajo vladani pravico do soglasja, vendar nič več od tega. V terminologiji sodobnega progresivnega mišljenja so prebivalci lahko »gledalci«, ne morejo pa biti »udeleženci«, razen pri občasnem izbiranju med voditelji, ki predstavljajo pravo moč. To je politična arena.« (Chomsky, Profit pred ljudmi 2005, 54) Tudi tu se moramo zavedati, da smo si ustvarili mišljenje, ki je nastalo pod vplivom propagande, torej sporočil, ki nam jih oddajajo različni mediji. Lippmann pravi: »Kot posledica psihološkega raziskovanja in sodobnih sporočanjских sredstev je demokratična praksa srečno prebrodila krizo. Poteka revolucija, neskončno bolj pomembna kot katerikoli premik ekonomske moči« (Lippmann 1999, 167)

Če se v volilnem času zrcali soglasje vladanih, da vnovič dajo mandat predstavništva istim osebam, je potrebno tudi oblikovati javno mnenje in če slednje izpade kot večinsko soglasje sedanji oblasti, to pomeni, da se javnost strinja z vladno politiko in jo je pripravljeno podpirati še v prihodnje. To je tiranija večine, kar pa niti ni nek novi pojem: »Bistvo demokratičnih vladavin je, da je v njih oblast večine absolutna, kajti v demokraciji ni zunaj večine ničesar, kar bi se ji lahko upiralo.« (Tocqueville 1996, 245) To se seveda zrcali tudi v revoluciji, o kateri je govoril Lippmann.

Dejansko se gre v demokraciji za tekmovanje med strankami, čigavo voljo bo katera stranka bolje uveljavila med ljudstvom. Stranka, ki pobere večino, začne zanemarjati manjšino, torej opozicijo, v kolikor se seveda ta tiranija ne uspe izmakniti porazu na volitvah, ko ljudstvo samo pove, ali se strinja s to ali ono politično opcijo. Rešitev za krizne situacije so v demokratičnih sistemih zelo splošne – v bistvu mejijo že na represijo, slednja pa jasno da ni več del demokratičnega sistema, vsaj po definiciji ne.

Vendar v praksi smo vsak dan priča določenim oblikam represije, tiranije ali despotizma. Na tem mestu se Chomsky vrača h koreninam demokracije: »Razrešiti je bilo potrebno temeljno vprašanje: kdo je lastnik dežele? Na vprašanje je odgovoril nastanek zasebnih korporacij in struktur, vzpostavljenih za njihovo zaščito in podporo, čeprav je ostala težka naloga podrediti si javnost, da bi se držala vloge gledalca.« (Chomsky, Profit pred ljudmi 2005, 56) Dejstvo je tudi, da če določena politična opcija nima v ozadju korporacij in financ (ne ljudske volje), potem je ta politična opcija obsojena na propad.

To je že naslednji korak od demokracije. »Dodati moramo, da izjemna moč korporacij in finančnih inštitucij ni plod odločitve večine ljudi. Ustvarila so jo sodišča in pravniki, ko so gradili pravno državo, ki služi interesom zasebne moči, in jo širili z izigravanjem ene države proti drugi, da bi si pridobili posebne privilegije, kar za velike zasebne institucije ni težko.« (Chomsky 2003, 310) V kolikor imamo težavo s finančnimi ozadji, je jasno, da se gre le za igro interesnih skupin, ne pa za demokracijo. »Množična gibanja proti državni kapitalistični samovladi in njihovi zgovorni glasovi nas lahko naučijo marsikaj o ciljih in vizijah navadnih

ljudi, njihovem razumevanju in prizadevanjih.« (Chomsky 2003, 325) Marsikaj se da povleči iz tovrstnih protestov, vendar ključno vprašanje je, kaj se lahko iz družbenih aktivnosti in nizke udeležbe in politične participacije v Sloveniji zadnjih 10-15 let naučimo, razen tega, da je policija tista, ki prepreči javni linč političnih institucij države?

C. PRIMER SLOVENIJA: DEMOKRATIČNOST BREZ DEMOKRACIJE

Prva demokracija in demokratični razvoj Slovenije sta se začela šele leta 1990 s prvimi demokratičnimi volitvami. »Slovenija je preživela skoraj stoletje zunaj demokratične evolucije zahodnega sveta v deformaciji razvoja v podrazvitih oziroma totalitarnih režimih avstro-ogrskega cesarstva, nekdanje monarhistične Jugoslavije ter nazadnje boljševističnega in končno samoupravno socialističnega režima pod oblastjo ene same stranke.« (Kos 1998, 210) 8 ali 22 let kasneje se še vedno lovimo. Sicer se poskušamo poistovetiti z ostalimi evropskimi demokracijami, vendar je ta blokada v razvoju ključno vplivala na našo demokratično postsocialistično rast.

»Vse do prvih demokratičnih volitev spomladi leta 1990 smo imeli Slovenci opravka z različnimi oblikami omejenega ali navideznega parlamentarizma, še bolj pa s protiparlamentarnimi avtoritarnimi in totalitarnimi idejami in fundamentalizmi najrazličnejših vrst in ideološkim predznakom kot pa s pravim demokratičnim parlamentarizmom.« (Zajc 2001, 59) Seveda pa ne moremo zgolj posplošiti, da nimamo parlamentarne izkušnje – imamo jo, toda veliko manj, kot zahodna Evropa in malce več, kot večina vzhodne Evrope, z izjemo Češke in Slovaške, ki sta v skupni državi med obema vojnoma imeli vzpostavljeno parlamentarno demokracijo.

»Dne 23. Decembra (1991) je Skupščina Republike Slovenije sprejela prvo slovensko demokratično ustavo, katere pisanje je trajalo več kot leto dni deloma zaradi ideoloških razlik med strankami. Ustava je v temeljnih določbah opredelila Slovenijo kot demokratično republiko ter pravno in socialno državo, v kateri ima oblast ljudstvo.« (Prunk 2002, 215) Vendar se po 20 letih zdi, da je ta ustavna določba zgolj črka na papirju. V 20 letih smo doživeli nazadovanje demokratičnega diskurza na volitvah. Potek volitev, praznika slovenske predstavniške demokracije so vsakič bolj deležne kritik OVSE, kar ni spodbudno niti za mlado demokracijo, niti za našo ustavnost – vseeno je suveren v naši državi ljudstvo.

»Pri kreiranju nove ustave se je Slovenija odločala med bolj ali manj predsedniškim in čistim parlamentarnim sistemom, vendar vedno o sistemu, ki bi bil utemeljen na delitvi oblasti. Prevladala je varianta s poudarjenim parlamentarnim sistemom in šibkim predsednikom.« (Lukšič 2001, 11) Vendar so prakse, ki se ne tičejo teh političnih institucij, šle svojo pot. »Težava, da bi od političnega spopadanja prestopili k političnemu dogovarjanju vsaj glede določanja tistih vrednosti, od katerih so odvisni vitalni interesi družbe, je povezana s tem, da so vrednotna težišča podvržena teži interesov, ki se kot taki zakrivajo. Do kakšnega

sprevrženja lahko tu pride, dovolj nazorno kaže zastopanje nacionalnega interesa, ki je zlahka prešlo v ekonomsko-interesno prestopništvo.« (Kornel 2009, 35)

Vendar se glede osnovne diferenciacije ne razlikujemo veliko od ostalih postkomunističnih dežel. »Politična in ideološka diferenciacija na Slovenskem je potekala podobno kot drugje v srednji Evropi. Postopoma so se pojavile evropsko primerljive ideologije in doktrine, npr, socializem-socialdemokratizem, komunizem, krščanski socializem, katoliški konservativizem, klasični liberalizem, moderni liberalizem ipd.. Deloma se ta vrsta ideološke diferenciacije razlikuje od t.i. anglo-ameriške, nekaj malega tudi zaradi terminoloških razlik, seveda pa ima Evropa, predvsem srednja, precej avtentičnega.« (Zver 2001, 97) Vendar je slovenska nova politična shema postavlja pod vprašaj samo demokracijo.

Vprašanje je, če se znamo preleviti iz zaostale postkomunistične ekonomske in upravljalvske kulture v demokratično skupnost, ki bi znala zaobiti dogovorno ekonomijo s tržno ekonomijo, upravljano s strani države. »Še bolj zanimivo vprašanje je, ali je bila slovenska politična kultura kompatibilna z novimi političnimi strukturami. Po nekaterih raziskavah je v slovenski politični kulturi še veliko usedlin nedemokratičnosti, npr. sindrom ekspertokracije je zelo razvit pri Slovencih, saj se večina strinja, da nam naj vladajo strokovnjaki (ne pa voljeni politiki).« (Zver 2009, 14)

Še veliko hujša pa je naslednja ugotovitev: »Četrtnina Slovencev trpi za t.i. avtokratičnim sindromom, ki pomeni, da podpirajo močnega voditelja brez vloge volitev in parlamenta.« (Zver 2009, 14) To pomeni, da demokracija ni toliko priljubljena pri večini Slovencev, kar je razumljivo, saj je danes po občutju večine prebivalstva življenje slabše, kot je bilo v komunističnih časih. Danes smo v času najhujše krize, ki zavzema vsa področja, tudi področja medijev. Utopično je razmišljati, da bodo ljudje z nižjo izobrazbo sami od sebe podprli kompleksne rešitve krize, ki se nam jih ponuja danes.

Vedeti moramo, da je potrebno kritično spremljanje medijev in kaj nam mediji ponujajo. »Kriza medijske industrije ni kriza sedanjega poslovnega modela, ampak kriza množičnega komuniciranja na sploh. Industrija, ki je leta služila interesom lastnikov in plačnikov (oglaševalcev), nima več posluha za interese državljanov. Že desetletja so državljani samo statistična menjalna valuta v nacionalnih raziskavah branosti ali pa odstotek pri merjenju poslušnosti in gledanosti.« (Bašić Hrvatinić 2009, 141) Tovrstna praksa je postala navada Slovencev, ker nimamo razčiščeno, kaj so naši (nacionalni) interesi. Očitno vse skupaj prosto požiramo, kakor le lahko, vendar spregledali smo, da je vse skupaj požrlo nas.

D. ZAKLJUČEK TEORETIČNEGA DELA

Brez kritičnega pristopa k spremljanju medijev, politične scene, gospodarskih in finančnih trgov in brez strokovnega zdravorazumskega razmišljanja bomo ostali v krizi osnovnih vrednot, ki nas pesti zadnjih nekaj let. Težava je, ker sami ne vidimo, da nismo več suvereni

nad svojo državo, pač pa tiho to vlogo prevzemajo korporacije, politične stranke brez tradicionalnih vizij in če ne bomo znali restavrirati pravne in socialne države, potem bomo zelo težko dosegli blaginjo vseh državljanov.

3. EMPIRIČNA RAZPRAVA: SOODVISNOST

V tem delu referata bomo predstavili povezanost med doseženim rezultatom na volitvah po političnih strankah in skupnim zneskom denarja, ki so ga vložili v kampanjo. Ti podatki nam bodo nadgradili razpravo iz teoretičnega dela in skušali prikazati demokratični deficit v naši državi. Pri tem bomo uporabili ustrezne statistike in skušali prikazati dejansko stanje na naši politični sceni.

E. HIPOTEZA

Torej raziskujemo povezavo med doseženim rezultatom na volitvah in skupnim zneskom, vloženim v kampanjo. Glede na to, da smo že v teoretičnem delu prikazali omreženost politike z gospodarstvom in glede na to, da manjše, neparlamentarne stranke ne razpolagajo s takim zneskom denarja, da bi z njim ustvarili primerljivo kampanjo s strankami, ki so prišle v parlament, lahko predstavimo krivično, nedemokratično razmerje, pri katerem velja pravilo močnejšega in boljšega.

Ker je demokracija v Sloveniji v fazi stagniranja brez možnosti napredovanja, je nemogoče ustvariti neko novo politično opcijo, ne da bi za seboj imeli podporo določenih slojev prebivalstva, oziroma podpore znanih osebnosti, kot so športniki, znani kulturni delavci in nekateri aktivisti tranzicijske levice. Vendar pokaže se, da kljub programskim temeljem in določenimi aktivnostmi v kampanji ne moremo doseči dobrega volilnega rezultata, če v kampanjo ne vložimo določeno količino denarja. Na podlagi te trditve lahko izpeljemo našo raziskovalno hipotezo:

H1: Odstotek glasov, ki ga je določena stranka dosegla na volitvah je premo sorazmerno povezan s skupno količino denarja, ki ga je posamezna stranka vložila v volilno kampanjo.

F. PREDSTAVITEV UPORABLJENIH STATISTIK

Za potrebe naše raziskave bomo uporabili naslednje statistike:

- **Aritmetična sredina (povprečje)** je srednja vrednost in eden temeljnih parametrov, ki se izračuna iz vrednosti y_i številske spremenljivke Y , če se vsoto vrednosti deli s številom vrednosti N : $\mu = \frac{\sum_{i=1}^N y_i}{N}$, kjer je μ aritmetična sredina. (Košmelj in et al. 2002, 16)
- **Standardni odklon** je mera variabilnosti σ (uvedel jo je K. Pearson leta 1893), ki je enaka kvadratnemu korenu iz variance σ^2 . Varianca je vrednost, prirejena slučajni

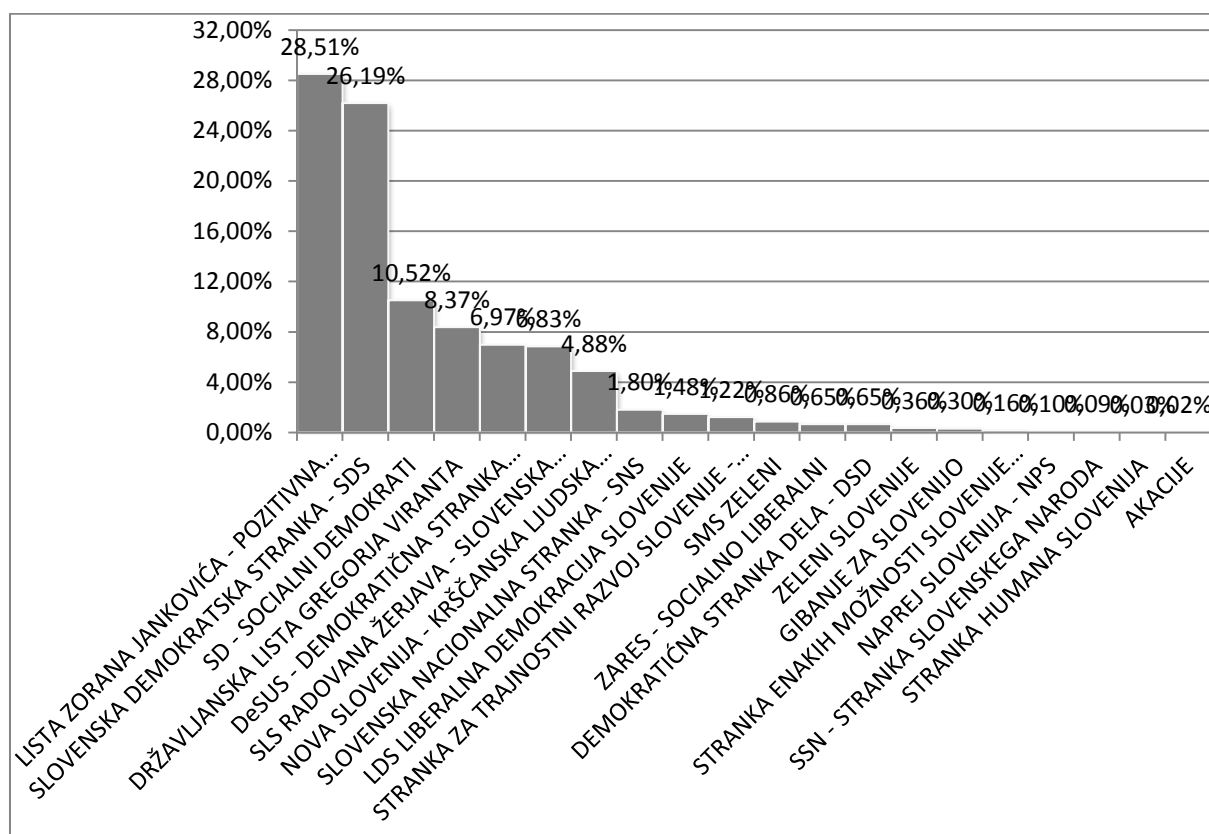
spremenljivki, ki meri njeno variabilnost in je za slučajno spremenljivko Y opredeljena: $E[Y - E(Y)]^2$, kjer je $E(Y)$ matematično upanje slučajne spremenljivke Y , npr. za vrednosti y_i slučajne spremenljivke Y s pričakovano vrednostjo μ je za populacijo velikosti N varianca opredeljena po obrazcu $\sigma^2 = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N (y_i - \mu)^2$, kjer je σ^2 varianca. (Košmelj in et al. 2002, 124, 139-140)

- **Pearsonov koeficient korelacije** je mera linearne korelacije med dvema številske spremenljivkama, katere vrednost je med -1 (popolna negativna povezanost) in med 1 (popolna pozitivna povezanost), in se izračuna za dvojice vrednosti spremenljivk Y in X kot razmerje med kovarianco C_{YX} in produktom standardnih odklonov $\sigma_Y \sigma_X$ po obrazcu: $\rho_{yx} = \frac{C_{YX}}{\sigma_Y \sigma_X}$, kjer je ρ_{yx} Pearsonov koeficient korelacije. (Košmelj in et al. 2002, 92)
- **Statistična značilnost** je lastnost, ki je dobljena s preizkusom, npr. t-preizkusom, F-preizkusom, da je verjetnost za vrednost statistike, izračunane iz vzorčnih podatkov, razmeroma majhna, navadno manjša od 0,05.

G. PREDSTAVITEV UPORABLJENIH SPREMENLJIVK IN OPISNIH STATISTIK

- Podatke o rezultatu volitev smo pridobili od Državne volilne komisije (V nadaljevanju DVK). (Državna volilna komisija)
- Podatke o skupnem znesku vloženega denarja v kampanji smo pridobili od Računskega sodišča Republike Slovenije. (Računsko sodišče Republike Slovenije)

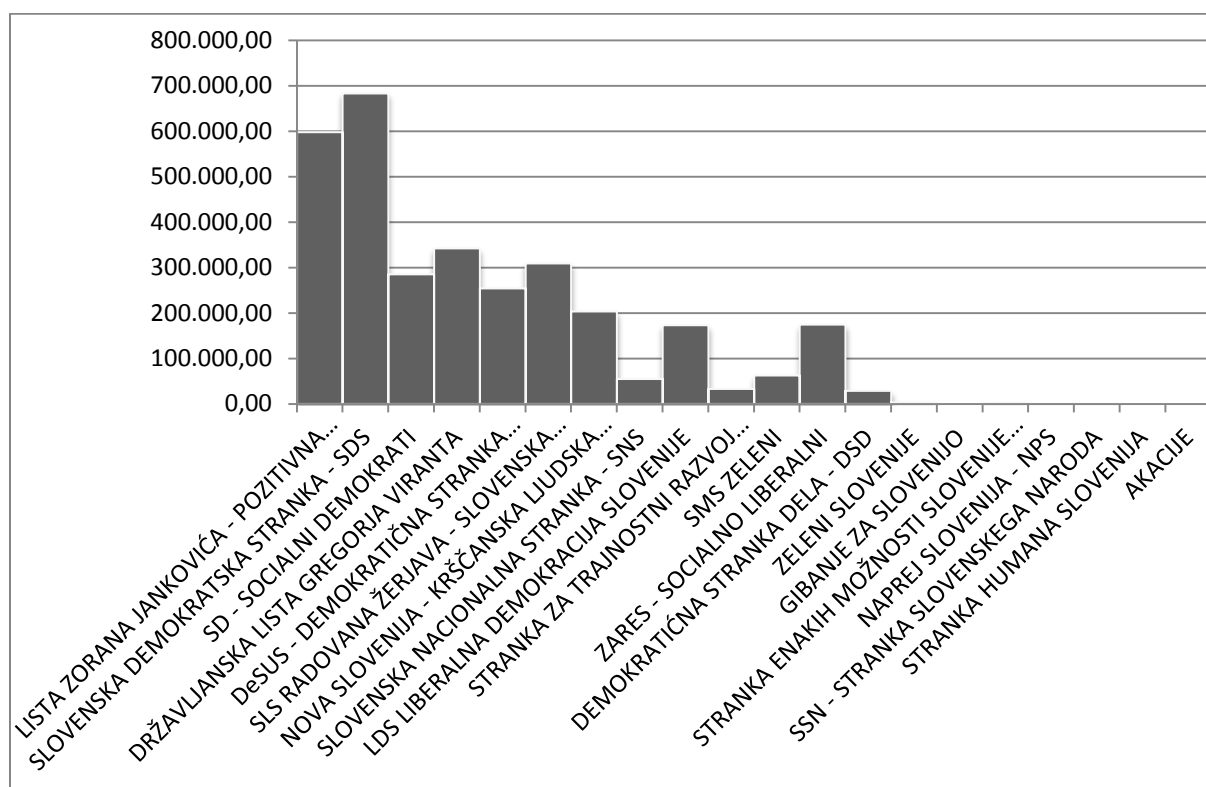
Rezultat (predčasnih) parlamentarnih volitev je predstavljen na sliki 3.1:

Slika 3.1 Rezultati parlamentarnih volitev 2011

Iz Slike 3.1 je razvidno, da je na volitvah sodelovalo 20 strank in list. Največ glasov zbrala Lista Zorana Jankoviča – Pozitivna Slovenija (28,51%), najmanj glasov pa Akacije (0,02%). Stranke, ki so prestopile parlamentarni prag, so zbrala Lista Zorana Jankoviča – Pozitivna Slovenija, Slovenska demokratska stranka, Socialni demokrati, Državljska lista Gregorja Viranta, Demokratična stranka upokojencev Slovenije, Slovenska ljudska stranka Nova Slovenija – Krščanska ljudska stranka. Ostale stranke niso prestopile parlamentarnega praga (4%). Povprečno je vsaka stranka zbrala 5,00% glasov, torej povprečje je nad parlamentarnim pragom, standardni odklon znaša 0,082, kar pomeni, da se vrednosti odklanjajo za 8%, kar je razmeroma veliko.

Na Sliki 3.2 je prikazano, koliko je posamezno vsaka stranka skupno vložila sredstev v volilno kampanjo pred parlamentarnimi volitvami 2011.

Slika 3.2 Skupni znesek vloženega denarja v kampanjo po strankah

Iz Slike 3.1 je razvidno, da je največ v kampanjo vložila Slovenska demokratska stranka (683.445,00 EUR), najmanj pa Stranka slovenskega naroda (25,69 EUR). Pri tem je potrebno opozoriti, da nismo uspeli pridobiti podatkov za Gibanje za Slovenijo, Stranka Humana Slovenije in Akacije. Stranke, ki so prestopile parlamentarni prag, so vložile najmanj 203.512,00 EUR (NSi). Ostale stranke, ki niso prestopile parlamentarnega praga (4%), so vložile manj kot NSi. Povprečno je vsaka stranka vložila 188.601,04 EUR, torej povprečje je pod zadnjo stranko, ki je prestopila parlamentarni prag. Standardni odklon znaša 207537,3, kar pomeni, da se vrednosti vloženega denarja zelo razlikujejo po strankah, ne glede na manjkajoče vrednosti.

H. TESTIRANJE HIPOTEZ

Hipoteze smo testirali s programom SPSS/PASW in sicer z ukazom ANALYZE/ CORRELATE/ BIVARIATE². Rezultate predstavljamo v tabeli 3.1.

² Ukaz smo pridobili s programskim stavkom:

CORRELATIONS

/VARIABLES=Zbrani_glasovi Skupno_vloženo_denarja

/PRINT=TWOTAIL NOSIG

/MISSING=PAIRWISE.

Tabela 3.1 Rezultati testiranja hipoteze

Pearsonov koeficient korelacije	0,947
Stopnja značilnosti	0,000
N	17

Izračun je zajel podatke 17 strank. 3 stranke so bile izvzete iz računa zaradi manjkajočih vrednosti. Pearsonov koeficient korelacije znaša 0,947, kar pomeni, da sta spremenljivki med seboj pozitivno povezani, njegova stopnja značilnosti pa 0,000, kar pomeni da je verjetnost zavrnitve pravilne domneve skoraj nična. Na podlagi tega pridemo do naslednjega sklepa:

H1: Z gotovostjo lahko potrdimo, da odstotek glasov, ki ga je določena stranka dosegla na volitvah je premo sorazmerno povezan s skupno količino denarja, ki ga je posamezna stranka vložila v volilno kampanjo. Hipoteza je potrjena.

I. ZAKLJUČEK EMPIRIČNEGA DELA

Naša empirična raziskava je pokazala, da je vsaka stranka zbrala povprečno 5% glasov, z sorazmerno velikim odklanjanjem (8%). Stranke so v kampanjo vložile povprečno 188.601,04 EUR, ker je povprečna vrednost pod vloženim zneskom stranke z najmanj sedeži v parlamentu, in ker se povprečje odklanja za 207.537, lahko zaključimo, da so velika nihanja vloženi sredstev med strankami in da so vloženi zneski zelo neenakomerno porazdeljeni. Ker je bila hipoteza o povezanosti vložene zneska v kampanjo in odstotkom dobljenih glasov na volitvah potrjena, lahko sklenemo, da je uspeh na volitvah odvisen od finančnega ozadja, ki ga ima posamezna stranka.

4. SKLEP

Prišli smo do zaključka, da je uspeh na volitvah pogojen z deloma finančnim, deloma pa tudi gospodarsko-političnim ozadjem. To je še najbolj nazorno pokazala empirična raziskava med doseženim rezultatom na predčasnih parlamentarnih volitvah leta 2011 in skupnim zneskom, vloženim v kampanjo. Razlike in neenakopravnost med strankami so bile več kot očitne.

Teoretični del je nakazal zgodovinsko nezmožnost demokratičnega sistema, da sam regulira posamezne interese in skuša te interese enakomerno zastopati. Težave več kot očitno izvirajo že iz 19. stoletja, v naši družbi pa so enake težave prisotne še danes v približno enakem obsegu, vendar z drugimi zgodovinskimi predpostavkami. Mediji in njihovo lastništvo nam kažejo veliko stopnjo politične participativne pasivnosti, s katero imamo opravka danes. Volitve naj bi bile praznik demokracije, vendar zaradi interesov političnih-gospodarskih-finančnih elit nimamo transparentnega nadzora nad delovanjem medijev in medijskega prostora zaradi liberalnih predpostavk njihovega delovanja.

Primer Slovenije nam jasno in nazorno nakaže, da je pri nas regulacija medijskega prostora ni transparentna, kot bi morala biti, in da je njihova odvisnost od razpoloženja finančno gospodarskih in medijskih lastnikov pred samim interesom ljudstva in da se to nazorno kaže na področju opredeljevanja nacionalnih interesov.

V empiričnem delu smo prišli do zaključka, da je uspeh na volitvah pogojen z deloma finančnim, deloma pa tudi gospodarsko-političnim ozadjem. To je še najbolj nazorno pokazala empirična raziskava med doseženim rezultatom na predčasnih parlamentarnih volitvah leta 2011 in skupnim zneskom, vloženim v kampanjo. Razlike in neenakopravnost med strankami so bile več kot očitne, zato smo izpostavili sam dvom v demokratičnost same institucije volitev.

Rešitev, ki bi jo lahko predlagali na tem mestu, je popolno podržavljenje volilne kampanje, v kateri bo izničena funkcija interesov gospodarsko-finančno-medijskih interesov in bi vsaka stranka ali kandidat imela enakopravno možnost izvolitve in omogočila transparentnost volilne kampanje ter uravnala problem komercialnih interesov posameznih elit. Dokler ne bo to doseženo, pa lahko parafraziramo Markiza de Sada: Dragi Slovenci, še ta napor, pa bomo postali demokrati!

5. BIBLIOGRAFIJA IN VIRI

- 1) Balažič, Milan. *Slovenska demokratična revolucija 1986-1988*. Ljubljana: Liberalna akademija, 2004.
- 2) —. *Slovenski berlinski zid*. Ljubljana: Študentska založba, 2006.
- 3) Bašič Hrvatina, Sandra. „Cesarjeva nova (medijska) oblačila.“ *KAPITALIZEM; tranzicija, demokracija* (Inštitut dr. Jožeta Pučnika), 2009: 141.
- 4) Bašič Hrvatina, Sandra, Lenart J. Kučič, in Brankica Petković. *Medijsko lastništvo*. Ljubljana: Mirovni inštitut, 2004.
- 5) Chomsky, Noam. *Profit pred ljudmi*. Ljubljana: Založba Sanje, 2005.
- 6) —. *Somrak demokracije*. Ljubljana: Studia humanitatis, 2003.
- 7) Državna volilna komisija. *DVK*. brez datuma. <http://www.dvk.gov.si> (poskus dostopa 27.. november 2012).
- 8) Erjavec, Karmen. *Novinarska kakovost*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 1999.
- 9) Keane, John. *Despotizem in demokracija*. Ljubljana: Univerzitetna konferenca ZSMS, Knjižnica revolucionarne teorije, 1990.
- 10) Komel, Dean. „Slovenske družbene preglednice in vprašanje vrednosti.“ *KAPITALIZEM, tranzicija, demokracija*, 2009: 35.
- 11) Kos, Marko. *Slovenija in EU*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 1998.
- 12) Košmelj, Branka, in et al. *Statistični terminološki slovar*. Ljubljana: Statistično društvo Slovenije, Študentska založba, 2002.
- 13) Lippmann, Walter. *Javno mnenje*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 1999.
- 14) Lukšič, Igor. *Politični sistem Republike Slovenije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče, 2001.
- 15) Mill, John Stuart. *Utilitarizem in O svobodi*. Ljubljana: Krtina, 2003.
- 16) Prunk, Janko. *Kratka zgodovina Slovenije*. Ljubljana: Založba Grad, 2002.
- 17) Računsko sodišče Republike Slovenije. *RS*. brez datuma. <http://www.rs-rs.si> (poskus dostopa 27.. november 2012).
- 18) Robespierre, Maximilien de. *Izbrani spisi*. Ljubljana: Univerzitetna konferenca ZSMS, Knjižnica revolucionarne teorije, 1989.

- 19) Rousseau, Jean-Jacques. *Družbena pogodba ali načela političnega prava*. Ljubljana: Krtina, 2001.
- 20) Tocqueville, Alexis de. *Demokracija v Ameriki I*. Ljubljana: Krtina, 1996.
- 21) Zajc, Drago. „Slovenska država in parlamentarizem.“ *Slovenska država - ob deseti obletnici* (Fakulteta za družbene vede), 2001: 59.
- 22) Zver, Milan. „KAPITALIZEM; tranzicija, demokracija.“ *KAPITALIZEM; tranzicija, demokracija* (Inštitut dr. Jožeta Pučnika), 2009: 14.
- 23) Zver, Milan. „Politika in ideologija.“ *Slovenska država ob deseti obletnici*, 2001: 97.